

Prof. dr hab. Ryszard Cymerman, prof.zw. senior
Katedra Gospodarki Przestrzennej Wydziału Geoinżynierii
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Piotra Krzysztofa Młynarczyka nt.: „Zmiany katastralne w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe w latach 1996 – 2009” wykonanej pod kierunkiem dr hab. Michała Bracha (oraz dr inż. Joanny Budnickiej-Kosior - promotora pomocniczego) w Samodzielnym Zakładzie Geomatyki i Gospodarki Przestrzennej Instytut Nauk Leśnych, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

I. Wstęp

Ocena osiągnięć naukowo-badawczych została dokonana wg zasad i kryteriów podanych w:

- Art.13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 Nr 65 poz. 595 z póź.zm.), w związku z:
- Art.179 ust.1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669);

Według aktualnego stanu wiedzy, optymalne wykorzystania przestrzeni powinno opierać się na zasadach rozwoju zrównoważonego, uwzględniającego uwarunkowania społeczne, gospodarcze i ekologiczne. Jest to bardzo istotne w gospodarce leśnej, gdyż rola lasów jest tu szczególna. Ta szczególność wynika z funkcji lasów w gospodarce ogólnej i leśnej. Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej kraju wynosi około 30,9%, zaś lasy zajmują około 29,6% powierzchni kraju, (w tym około 23% powierzchni kraju znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych).

W procesie tym szczególną rolę odgrywają informacje przestrzenne, bowiem posiadanie odpowiednich informacji pomaga w podejmowaniu różnorodnych decyzji. W odniesieniu do nieruchomości (także leśnych) jednym z podstawowych źródeł informacji jest ewidencja gruntów i budynków. Na jej podstawie poszczególne nadleśnictwa przedstawiają informację roczną w postaci rejestru gruntów Lasów Państwowych wg stanu na 31 grudnia danego roku (sprawozdania roczne LPIR-4). **Recenzowana rozprawa wpisuje się w proces relacji: gospodarka a informacja i na podstawie zebranych danych ukazuje zmiany przestrzenne w użytkach gruntowych zaliczonych do lasów.**

Kandydat podjął badania nad zmianami w poszczególnych kategoriach użytków gruntowych będących własnością Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych w latach 1996 – 2009 na przykładzie: całego Kraju, 17 RDLP i wszystkich nadleśnictw trzech Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w: Krakowie, Łodzi i Pile.

II. Ocena merytoryczna

1. Dobór tematu i poprawność jego sformułowania

Zmieniają się potrzeby – zmieniają się wyzwania – stwarzane są możliwości do zmian i stąd konieczność posiadania coraz pełniejszych informacji o nieruchomościach. Dotychczasowa praktyka gromadzenia danych o nieruchomościach w Polsce ma już długą tradycję, ale ciągle jest (zgodnie z założeniami) ulepszana, modernizowana. Wynika to nie tylko, ze zmiany potrzeb, ale także z rozwoju technologii i u technicznienia procesu informatycznego. W Polsce informacje o nieruchomościach są zbierane, gromadzone i przetwarzane w ewidencji gruntów i budynków (katastrze – w nawiązaniu do nazw historycznych). Oprócz tej „ogólnej” ewidencji funkcjonują także ewidencje branżowe, np.: w Lasach Państwowych, - gromadzące dane niezbędne w gospodarce branżowej.

Ocena tego co jest i pewne propozycje udoskonalenie „stanu katastralnego”, to problem badawczy podjęty przez Kandydata.

Podjęty problem jest ważny i aktualny, szczególnie w kontekście gospodarki nieruchomościami, w procesach decyzyjnych i działaniach dotyczących gospodarowania zasobami nieruchomości. Posiadanie aktualnych, kompletnych i wiarygodnych informacji o nieruchomościach, w dodatku łatwo dostępnych jest oczekiwaniem zarządzających przestrzenią i dążeniem wielu badaczy do rozwiązania tego problemu. W tym kontekście podjęty temat uważam za **zasadny i potrzebny**. Jeżeli chodzi o sformułowanie tematu, to moim zdaniem oddaje treść pracy, ale moja drobna wątpliwość dotyczy użycia sformułowania „**zmiany katastralne**”. Zmiany dotyczą struktury użytków gruntowych, odnotowanych w dokumentach katastralnych. Mogą być zatem zmiany w katastrze (czy zmiany w katastrze, to zmiany katastralne?). Zatem wg. mnie lepszym tematem będzie” **Zmiany w strukturze użytków gruntowych w PGL LP.....**” W pracy w istocie analizowano zmiany w użytkach gruntowych na podstawie dokumentów katastralnych.

2. Określenie celów badawczych i ich realizacja

Według Autora rozprawy celem głównym pracy jest **zbadanie stanu posiadania Lasów Państwowych, a także określenie czynników wpływających na jego zmianę**. Kandydat wyodrębnia trzy kategorie gruntów będących w zasobie Lasów Państwowych: Są to:

- grunty będące w zasobie LP – w ewidencji gruntów należące praktycznie do wszystkich grup użytków gruntowych (obecnie tych grup jest 5);
- grunty leśne - w ewidencji gruntów należące praktycznie do lasów i zadrzewień (obecnie do grupy drugiej);
- grunty zalesione – stanowiące część lasów, bez gruntów związanych z gospodarką leśną.

Wieloletnie doświadczenia i obserwacje zmian zachodzących w poszczególnych kategoriach użytków gruntowych, stanowią podstawę wyznaczenie przez Autora pracy, niezbędnych działań w uporządkowaniu zagadnienia katastru Lasów Państwowych.

Według Autora realizacja ww. celu pracy powinna dać odpowiedź na następujące pytania, (przyjęte jako cele szczegółowe niniejszej pracy):

1. Czy możliwe jest ujednoczenie sposobu prowadzenia ewidencji gruntów we wszystkich jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych?
2. Czy zagadnienie dotyczące stanu posiadania Lasów Państwowych może być tożsame z powszechną ewidencją gruntów i budynków?
3. Czy kataster Lasów Państwowych może być pozbawiony błędów?

Oprócz tego Autor zakłada, że:

- celem poznawczym pracy było - określenie wielkości zmian w strukturze użytków gruntowych w Lasach Państwowych oraz wskazanie tendencji zmian w kolejnych latach z uwzględnieniem polityki państwa;
- celem utylitarnym pracy, mającym na celu korzyść praktyczną, było: zaproponowanie niezbędnych zmian w sprawozdawczości dotyczącej stanu posiadania Lasów Państwowych; wskazanie propozycji zmian w prawodawstwie oraz zarządzeniach i instrukcjach wewnętrznych;
- celem roboczym pracy było utworzenie bazy informacyjnej do prowadzenia dalszych badań.

W pracy przyjęto następujące hipotezy badawcze:

1. Od wielu lat stan posiadania Lasów Państwowych ulega zmianie.

2. Największy wpływ na wielkość zmian w zakresie stanu posiadania Lasów Państwowych mają czynniki polityczno-prawne, w szczególności duża złożoność przepisów prawnych i ich częsta zmiana.
3. Wielkość zasobów Lasów Państwowych uzależniona jest od przepisów prawa, decyzji organów administracji państwowej, wewnętrznych przepisów Lasów Państwowych (zarządzeń, wytycznych) oraz przyjętych ogólnie założeń polityki leśnej państwa.
4. Sprawozdawczość Lasów Państwowych, w zakresie ogólnie rozumianego stanu posiadania, nie jest wystarczająca.

Analiza stanu posiadania została przeprowadzona na każdym poziomie jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych. Zakres przestrzenny pracy obejmował Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP), a także nadleśnictwa w wybranych trzech RDLP. Należą do nich: RDLP: Piła, Łódź i Kraków.

Wybór wymienionych wyżej regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych wynikał z ich położenia i odmiennej historii prowadzenia i dokumentowania ewidencji gruntów. RDLP w Pile położona jest na obszarze objętym w przeszłości katastrum pruskim, RDLP w Krakowie - katastrum austriackim, a RDLP Łódź objęta była zaborem rosyjskim. Uwarunkowania historyczne mają wpływ na obecny stan danych katastralnych.

Zakres czasowy pracy obejmuje lata 1996 - 2009 (14 lat). Wybranie roku 1996 jako początkowego terminu analiz było podyktowane pierwszym rokiem funkcjonowania Systemu Informatycznego Lasów Państwowych (SILP). Końcowy rok analiz - 2009, został wybrany z powodu przeprowadzania głównych analiz w 2010 r.

Na podstawie analizy treści pracy, mogę stwierdzić, że **założony cel badań został osiągnięty**, aczkolwiek końcowy rok analiz danych – to 15 lat temu.

3. Ocena doboru literatury

Cytowana literatura obejmuje:

- 71 - aktów prawnych (33 – ustaw, 12- rozporządzeń, 20 - zarządzeń, 6- inne (np.: instrukcje, wytyczne, dyrektywy, wyroki);
- 130 – pozycje w postaci artykułów, książek, rozdziałów w publikacjach zbiorowych;
- 10 – strony internetowe,

Bibliografia dotyczy trzech głównych wątków: **katastru w Polsce** (uwarunkowań prawnych, jego historii i organizacji), **Lasów Państwowych** (organizacji, zadań, form gospodarowania) i wreszcie **zasobów nieruchomości znajdujących się w Lasach Państwowych**.

Przegląd literatury i prowadzone rozważania są dokumentacją przemian organizacyjnych, gospodarczych i administracyjnych Lasów Państwowych i leśnictwa w Polsce.

Wybrana literatura zawiera najistotniejsze osiągnięcia w zakresie przedmiotu rozprawy. **Dobór literatury oraz formę jej przedstawienia oceniam pozytywnie**, aczkolwiek mało jest literatury z lat 2018 – 2023.

4. Ocena własnego wkładu, nowości zawarte w pracy

Praca zawarta jest na 180 stronach, w tym 168 stron tekstu; pozostałe to strony zawierające informacje redakcyjne (literatura). Do pracy dołączone są także 3 załączniki w postaci zestawień danych źródłowych w Excelu. Tekst podzielony jest na 8 rozdziałów oraz wstęp i bibliografię. Najistotniejsze osiągnięcia rozprawy są zawarte w rozdziałach od 4 do 8.

Wykorzystane w pracy metody i techniki badawcze są znane i powszechnie stosowane nie tylko w badaniach statystycznych. W rozdziale 6, w którym analizowano zmiany w strukturze użytków gruntowych będących w zasobie Lasów Państwowych wykorzystano metodę **analizy danych (analizy empiryczne)** – badania z wykorzystaniem metod statystycznych do oceny wyników.

Przedstawiona metodyka badań jest adekwatna do przedmiotu i celu prowadzonych badań.

W rozdziale 4 przedstawiono metodykę pracy – prezentując źródła danych katastralnych i materiały badawcze oraz założenia techniczne opracowywania danych. Głównym źródłem danych były corocznie generowane sprawozdania LPIR-4 rejestr gruntów Lasów Państwowych (dane z 14 lat), które to wymagały ujednolicenia zapisów wynikających ze mian w prawie geodezyjnym (zmiany dotyczące kwalifikowania użytków gruntowych do poszczególnych grup – także zmiany i likwidacji niektórych grup – to może być usprawiedliwieniem przyjętego okresu badań). Wyniki analiz przedstawiono w formie tabel jak i wykresów dla wszystkich kategorii użytków, co pozwoliło na zaobserwowanie zmian powierzchni w kolejnych latach.

W rozdziale 5 przedstawiono charakterystykę obiektów badawczych:

- ogólną - Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- szczegółowszą - trzech RDLP w Krakowie, Łodzi i Pile (uznanych za charakterystyczne dla trzech byłych katastrów: austriackiego, rosyjskiego i pruskiego).

Rozdział 6 jest prezentacją zmian w strukturze użytków gruntowych w okresie badawczym (14 lat) będących w zasobie (w zarządzie) Lasów Państwowych. Zmiany te są prezentowane zarówno w układzie tabelarycznym, jak i opisowym oraz graficznym. Badania koncentrują się na zmianach:

- powierzchni leśnej (gruntach zalesionych);
- gruntach związanych z gospodarką leśną;
- gruntach nieleśnych (do których należą: tereny różne, użytki rolne, tereny komunikacyjne, tereny osiedlowe i użytki ekologiczne).

Powyższe analizy dotyczą zmian obejmujących całe Lasy Państwowe, poszczególne RDLP, a analizy szczegółowsze obejmują 55 nadleśnictw w trzech wybranych RDLP (Kraków, Łódź i Piła).

Rozdział 7 i 8 stanowi podsumowanie i dyskusję wykonanych badań oraz wnioski

Osiągnięciem rozprawy wg mnie jest wskazanie konieczności doskonalenia katastru nieruchomości Lasów Państwowych. Odnosi to zarówno do jego struktury organizacyjnej, zakresu danych, jak i jednolitości prowadzenia w poszczególnych jednostkach organizacyjnych oraz technizacji tego procesu.

Za podstawowe działania, które należy podjąć, Autor uznaje, m.in.:

- konieczność ujednoczenia danych zawartych w bazach danych Lasów Państwowych i państwowej służby geodezyjnej;
- stworzenie na szczeblu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych samodzielnego stanowisko głównego specjalisty ds. katastru lub osobną komórkę Głównego Geodety Lasów Państwowych;
- dążenie do utrzymania zgodności katastru leśnego z księgami wieczystymi, ewidencją gruntów i budynków oraz dokumentami planistycznymi;

Poza tym w wielu miejscach pracy Autor wskazuje konieczność trwałego rozwiązania problemu gruntów nie będących lasami (głównie użytków rolnych, terenów zabudowy mieszkaniowej, dróg, terenów różnych, wód).

W ramach badań dotyczących zmian w strukturze użytków gruntowych wykazano, że zmiany w katastrze PGL LP w latach 1996 – 2009 były dosyć duże, Dotyczyły one nie tylko

gruntów leśnych oznaczonych jako las, ale także innych gruntów Skarbu Państwa, znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych.

Biorąc pod uwagę wkład pracy przy analizie literatury (teoretyczne rozważania są dokumentacją przemian organizacyjnych, gospodarczych i administracyjnych lasów Skarbu Państwa i leśnictwa w Polsce) i wnioskowania na jej podstawie, a także badania własne (analizowane dane z LPIR-4 zestawiane w 1050 tabelach (ja się doliczyłem 1022 tabel), – **własny wkład pracy oceniam pozytywnie.**

Drobne i dyskusyjne uwagi redakcyjne i merytoryczne przedstawię Autorowi (oddzielnie) – nie mają one wpływu na całościową ocenę. Poza tym wiele wniosków wynika nie z badań własnych, a z doświadczeń Autora zdobytych w pracy zawodowej i obserwacji osobistych.

5. Uwagi końcowe

W ramach publicznej obrony oczekuję ustosunkowania się do następujących problemów:

- Jakie są i powinny być relacje: kataster ogólny – a kataster leśny; kataster leśny a plany zarządzania lasu (w kontekście, że kataster kończy się na rodzaju użytku i że powinien zawierać dane mało zmienne);
- Jakie są podstawowe różnice między zarządem trwałym, a zarządem sprawowanym przez Lasy Państwowe;
- Jakie powinny być relacje między opracowaniami planistycznymi (planem ogólnym gminy, planem miejscowym), a planami urzędzenia lasu (różne plany leśne, czy rzeczywiście w opracowaniu planistycznym należy przenosić ustalenia z planu urzędzenia lasu);
- Jak uregulować problem współwłasności lasów SP i innych podmiotów – czy te problemy są przestrzennie regulowane, czy tylko poprzez liczenie powierzchni zredukowanych.
- Czy jest i jaka jest skala nieruchomości budynkowych w Lasach Państwowych

III. Podsumowanie

Prezentowana przez mgr inż. Piotra Krzysztofa Młynarczyka praca, potwierdza bardzo szeroką wiedzę teoretyczną Kandydata z zakresu gospodarki leśnej, a także świadczy o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej i społecznej polegające na doskonaleniu procesu rozwoju katastru leśnego.

Rozprawę doktorską stanowi praca pisemna, maszynopis monografii naukowej.

W kontekście wymogów formalnych wynikających z art. 13. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 Nr 65 poz. 595 z póź.zm.), uważam, że praca je spełnia i **wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.**

Na uwagę zasługuje poznawczy charakter pracy, jej złożoność, duże aspekty aplikacyjne, a szczególnie trafność wnioskowania.

Podsumowując stwierdzam, że praca stanowi cenny wkład w **rozwój badań nad gospodarką leśną.**

Olsztyn, 2024.08. 14

prof. dr hab. Ryszard Cymerman

